

OSMO TIILILÄN TEOLOGIAA V

Väinö Hotti

Teh. Vhn.

(nettikuva)

Tietoja

Kuvaus

Osmo Antero Tiililä toimi Helsingin yliopiston dogmatiikan professorina 1939–1967. Hän oli paitsi professori ja tutkija myös tuottelias kirjoittaja ja suosittu kristillinen puhuja, joka kokosi suuret kuulijajoukot. Hänen kiinnostuksensa tutkijana suuntautui erityisesti herätysliikkeisiin. [Wikipedia](#)

Synty: 3. maaliskuuta 1904, [Tampere](#)

Kuoli: 16. joulukuuta 1972, [Helsinki](#)

Kirjat: [Elämäni ja kirjani](#), [Syvällä kulkee väkevä virta: valitut runot](#), [Antti J. Pietilä: kiistelty kirkonmies](#)

"Hallesbyn linja valtasi minut"

*”Ruth Franzén on kristillistä ylioppilasliikettä käsitelleessä väitöskirjassaan todennut, että perustajasukupolven ihanteet väistyivät Ylioppilaiden Kristillisessä Maailmanliitossa ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Historiallis-kriittinen raamatuntutkimus sai kannatusta, samoin uskontojen välinen vuoropuhelu. Kristinuskko ymmärrettiin suhteelliseksi kulttuuri-ilmiöksi muiden rinnalla. Sosiaalinen työ työnsi perinteisen lähetystyön ja evankelioimisen syrjään. **Maailman evankelioiminen muuttui maailman parantamiseksi.** Aleksi Lehtonen kertoi SKY:n johtokunnalle maaliskuussa 1924, että Maailmanliitto oli **kriittisessä tilanteessa**” (82).*

*Norjassa teologiset jännitteet olivat johtaneet jo **1907 konservatiivisen teologikoulutuslaitoksen, seurakuntatiedekunnan perustamiseen.** Rintaman johtajaksi tuli laitoksen dogmatiikan opettaja **Ole Hallesby (1879-1961), joka kieltäytyi kaikesta yhteistyöstä liberaaliteologian kanssa.** Hallesbyn tausta oli haugelaisessa herätysliikkeessä ja hän oli kokenut **voimakkaan henkilökohtaisen kääntymyksen.** Hän oli saanut vaikutteita saksalaisesta Erlangenin teologiasta, erityisesti Ludvig Ihmelsiltä, ja edusti matalakirkollista pietististä näkemystä ja ns. **uudestisyntyneiden teologiaa (theologia regenitorum).** Hallesby oli ennen muuta herätysaarnaaja, joka toimi pitkään Norjan Sisälähetyksen puheenjohtajana, mutta hänestä tuli myös uuden, teologisesti*

konservatiivisen ryhmittymän keskeinen suunnannäyttävä, jopa siinä määrin, että suuntausta kutsuttiin hänen mukaansa hallesbyläiseksi (83).

”Hallesbyn mukaan teologisissa kiistoissa on kysymys Jumalan sanan totuudesta ja kirkon tunnustuksesta, ei siis vain erilaisista näkemyksistä vaan kokonaan eri uskosta” (83).

”Ruotsista löytyi yhteistyökumppaniksi roseniolainen Evangeliska Fosterlands-Stiftelsen” (83).

”Ole Hallesby teki Tiililään voimakkaan vaikutuksen. Hän on valtava puhuja. Kookas mies, suuret tulta iskevät silmät, hallitseva persoonallisuus - ja samalla kuitenkin hiljainen, nöyrä, syvästi kristillisyyden läpitunkema” (86).

”Ole Hallesby oli nousemassa herätyskristillisen rintaman ykkösnimeksi koko Pohjolassa. Hänen voimakas julistuksensa ja teologiset linjauksensa tekivät Tiililään vaikutuksen, vaikkei Tiililä Hallesbyn jyrkimpiä kannanottoja täysin hyväksyntykään” (89).

Lähetystyöhön Kiinaan?

”Lähetystyö oli ollut Osmolle tuttu jo Tampereen Luterilaisen rukoushuoneen ajoilta. Siellä hän oli imenyt itseensä Frans Hannulan lähetysherätyksen perinnön” (89).

”Tiililä jakoi kahteen joukkoon ne, jotka hylkäävät lähetyskutsun. Toiset eivät mielestään itse kelpaa, toisille taas lähetyskutsu ei kelpaa. Edellisiä hän pyysi miettimään, olivatko esteet todellisia, ja jälkimmäisiä hän muistutti apostoli Paavalin sanoista maailmaan mukautumisesta” (90).

”Isä otti asian hyvin raskaasti ja käytti kaikki mahdolliset argumentit ja muutaman mahdottomankin saadakseen pojan jättämään ajatuksen lähteä lähetystyöhön” (93).

Ylioppilas herätyssaarnaajana

”Osmo Tiililän arkistossa on lähes 60 puhekonseptia opiskeluajalta syksystä 1922 kevääseen 1926. Hän valmisti puheensa huolellisesti ja kirjoitti ne sanasta sanaan” (93).

"Päätös - ihmisen päätös on aina heikko - mutta päätöstä tarvitaan sittenkin. Tästä päivästä lähtien minä palvelen Herraa. " Tällaiseen herätyssaarnaan liittyi ajatus ihmisen tahdon vapaudesta ja se sai pelastuksen omistamiseen kuulostamaan ihmisen ja Jumalan väliseltä yhteistyöltä. "Me kyllä valitsemme ja astumme ensimmäisen askeleen, mutta silloin tulee Herra vastaan, ojentaa kätensä" (94,95).

"Tiililän edustama kristillisyyden on "kokemus kristillisyyttä". Usko on todellista ja elävää vasta, jos siihen liittyi Jumalan läsnäolon tunto. "Meillä täytyy olla tunto siitä, että Jumala on minun Herrani, että hän on elävänä olentona lähelläni" (95).

*"Vaikka Tiililä puhui suuremmasta voimasta ja rikkaammasta elämästä, hän halusi kuitenkin välttää jakoa kahdenlaisiin uskoviin. Hänen mukaansa jokainen, **joka todella uskoi eli oli antanut elämänsä Jumalalle, sai olla varma tuosta täydestä siunauksesta**" (96).*

*"Eri näkemysten välille syntynyt jännite liittyi kysymykseen, mitä ihmiseltä vaaditaan ja mitä hän voi tehdä pelastuakseen ja pyhittyäkseen. Sellaiset luterilaisen uskonkäsityksen keskeiset kohdat kuin armonvälineet, lain ja evankeliumin erottaminen ja ristinteologia olivat Tiililän opiskeluajan puheissa vain niukasti esillä. **Sakramenteista Tiililä ei puhunut juuri lainkaan.** Ainoastaan yhdessä puheessa hän mainitsi kasteen. "Kastetilaisuudessa meidän ikään kuin virallisesti otetaan kristittyjen joukkoon ja konfirmaatiotilaisuudessa uudistetaan kasteen liitto. Mutta se kristityksi tuleminen, jota tässä tarkoitamme, sisältää vielä jotain muuta. Se sisältää sydämen ja tahdon kääntymisen Jumalan puoleen, **sisäisen ratkaisun kristilliseen elämään.**" **Kaste oli Tiililälle kirkkoon liittämistapahtuma, mutta varsinainen kristityksi tuleminen tapahtui kääntymisessä ja ratkaisun tekemisessä**" (97,98).*

*"Käy lisäksi ilmi, että Tiililä oli saanut vaikutteita myös herännäisyydestä ja pyrki yhdistämään sen korostukset herätysjulistukseensa. Hän puhui oman huonouden tunnusta kristityn elämään pysyvästi kuuluvana asiana ja lainasi eräässä puheessa **Lauri Stenbäckin runoa Jeesuksen silmiin helliin ma katson vaikka vaipuinki**" (99),*

”Tiililä pyrki ratkaisemaan tämän ongelman (herättävä/synergismi) puhumalla siitä, että ihmisen osuus on vastaanottamista, sitä, että antaa Jumalan vaikuttaa” (99).

*”Vuonna 1924 Tiililä arvioi herätysliikkeiden, erityisesti herännäisyyden merkitystä teologian ylioppilaille...Herännäisyyden vaikutus oli hänen mukaansa ollut noina aikoina erityisen suuri...Tiililä kuitenkin myös arvosteli herännäisyyttä. Liike piti tiedekuntaa **kuin lähetysmaana ja valoi nuoret opiskelijat "määrättyyn ankaraan kaavaan"** (100).*

(nettikuva)

URHO MUROMA
10.5.1890 -25.6.1966

*”Tiililä arvosteli **Urho Muroman kirjaa Herran sanan ääressä SKY:n lehteen syksyllä 1925. Muroma, joka oli tehnyt Tiililään vaikutuksen jo Tampereella, sai kiittävän arvion. Tiililä arvosti Muroman herätysjulistusta, jossa hänen mielestään keskityttiin olennaiseen**” (100).*

*On aivan ilmeistä, että **Tiililä oli omaksunut Muromalta vaikutteita omaan julistukseensa. Tiililän myöhemmän kehityksen kannalta on kiintoisaa, että kun hän asetti pääasiaksi yksilön jumalasuhteen, sitä uhkaavia tekijöitä olivat nimikristillisuus ja sosiaalisten kysymysten pyrkiminen etualalle** (101).*

*”Huhtikuussa 1923 Tiililä kirjoitti Paavalin käyttämään vertauskuvaan liittyen: **"Myönnän kyllä:/ saviastiana synnyin. / Myönnän kyllä: / saviastiana kuolen. / Myönnäkö: / saviastiana elän"** (103).*

3. ENSIMMÄISET TYÖVUODET

*”Samalla (1926) äiti tuli ilmaisseeksi näkemyksensä siitä, millaista Osmon elämä tähän asti oli ollut: **"Sinun elämäsi on ylimalkaan ollut niin***

harvinaisen myötäistä ainakin ulkonaisesti katsoen, ilman suurempia vaikeuksia. Ilman hätää ja tuskaa olet sinä näin pitkälle päässyt, joten minun ei ole tarvinnut suurempaa levottomuutta puolestasi tuntea."

*Samaan tapaan arvioi elämänsä Osmo itsekin. Hän kirjoitti kotiin, ettei tiennyt, miten voisi Jumalaa kyllin kaikesta kiittää. "**Hän on ollut liian hyvä minulle**" (110).*

*"Saarnat muistuttivat opiskeluaikana pidettyjä herätyspuheita. Tiililä **teki selvän eron uskovien ja ei-uskovien välillä**. Konfirmaatiojumalanpalveluksessa hän sanoi, että kirkossa on tänään sellaisia, "joille omakohtainen elämä Jumalassa on vierasta ja jotka eivät mitään herätystä toivo."*

*Toisessa saarnassa hän sanoi, että eräs järkyttävimmistä tosiasioista on se, että **monet luulevat pelastuvansa, vaikka eivät tosiasiasa pelastu. Jeesuksen armoon voidaan Tiililän mukaan turvata myös "täysin kuolleella tavalla"** (112-113).*

*"Sellainen kuollut tietousko, joka ei vaikuta muutosta ihmisen elämässä, ei vie autuuteen. "**Taivaaseen ei tule yhtään muuttumatonta sydäntä, ei yhtään salattua, tunnustamatonta syntiä. Sinne ei yleensä tulla helpolla**" (113).*

(nettikuva)

"Herra Jeesus sinä yönä, jona hänet kavallettiin, otti leivän, kiitti, mursi ja sanoi: "Tämä on minun ruumiini, joka teidän edestänne annetaan; tehkää tämä minun muistokseni". Samoin hän otti myös maljan aterian jälkeen ja sanoi: "Tämä malja on uusi liitto minun veressäni; niin usein kuin te juotte, tehkää se minun muistokseni". Sillä niin usein kuin te syötte tätä leipää ja juotte tämän maljan, te julistatte Herran kuolemaa, siihen asti kuin hän tulee. Sentähden, joka kelvottomasti syö tätä leipää tai juo Herran maljan, hän on oleva vikapää Herran ruumiiseen ja vereen Koetelkoon siis ihminen itseänsä, ja niin syököön tätä leipää ja juokoon tästä maljasta; sillä joka syö ja juo erottamatta Herran ruumista muusta, syö ja juo tuomioksensa. Sentähden onkin teidän joukossanne paljon heikkoja ja sairaita, ja moni on nukkunut pois. Mutta jos me tutkisimme itseämme, ei meitä tuomittaisi" (1. Kor.11:23-30).

”Rippipuhe kertoi jotakin Tiililän ehtoolliskäsityksestä. Hän totesi, **ettei vanhasta ihmisestä tule paikkailemalla uutta, vaan täytyy syntyä uudesti. Hän piti vaarana sitä, että ehtoollisen avulla käydään parantelemaan vanhaa ihmistä**, ikään kuin ehtoollista nauttimalla vähitellen tultaisiin autuuteen kelpaaviksi. Tiililän mukaan oli hirvittävää ajatella, miten paljon tunnustamattomia syntejä kannetaan Herran pöytään. Hän sanoi, ettei Jeesus voi asua siinä sydämessä, missä pidetään kiinni synnistä, ja jatkoi, että **Jumala odottaa murtunutta mieltä**. ”Ja kun menemme Herran pöytään siinä mielessä, että olemme valmiit jättämään koko elämämme Jumalan armon varaan, kun pyydämme kaikkea uudeksi...silloin olemme siunauksesta varmat.” Sakramentin armovälinelunne jäi kokonaisen antautumisen vaatimusten taakse” (114).

Tiililä kaiketi näki ehtoollisen suljettuna "uskovien ateriana", eikä kaiken kansan pöytänä!

”Tiililä otti saarnoissaan joskus kantaa myös kristinuskon merkitykseen yhteiskunnassa. Hän varoitti, ettei kristillisyyttä pidettäisi vain yhteiskuntaa suojelevana ja rakentavana voimana, **sillä sen tarkoitus ei ole muuttaa tätä maailmaa, vaan pelastaa ihmiset tästä maailmasta**” (114).

”Tiililä otti kantaa myös urheiluun. Hän sanoi olevansa urheilun ystävä ja iloitsevansa siitä, että urheiluinnostus veti nuoria puoleensa, mutta varoitti: **”Tuskin missään pyritään saamaan ihmiskiitosta niin kuin urheilussa”** (114).

”Samalla hän teki selväksi, että kuoleman jälkeen on kaksi mahdollisuutta. Hän totesi, etteivät vainajat enää tarvitse meidän sanojamme. **He ovat jo odottamassa joko iäistä elämää tai iäistä kadotusta**. Tiililä päätti puheensa toteamalla, että jompikumpi, elämä tai kadotus, odottaa meitä kaikkia. ”Jos meillä on Jeesus Kristus, meillä on elämä.” **Tiililä ei siis kaihtanut hautajaisissakaan sanoa, että kuoleman jälkeen on kaksi vaihtoehtoa. Hän vetosi hautajaisväkeen, jotta he etsisivät yhteyttä Jumalaan**” (115).

”Kuvaavaa on, ettei hän maininnut parhaiden muistojen joukossa (Janakkalassa 1926) tavallista seurakuntatyötä ja yhteyttä seurakunta-

*laisiin. Herätykseen tähtäävät kokoukset näyttävät olleen Tiililälle tärkeämpiä kuin tavallinen seurakuntatyö. Tähän suuntaan oli vaikuttanut hänen herätyskristillinen taustansa ja samaa näkemystä vahvisti Janakkalassa yhteys vapaakirkolliseen saarnaajaan **William Jokiseen**” (115).*

”Tiililän oman kuvauksen mukaan hänen lähtönsä seurakunnasta oli ”kylmä”. Vain yksi seurakuntalainen tuli lähtösaarnan jälkeen kiittämään ja hyvästelemään” (115).

Varusmies sotilaspappina

*”On niin onnettoman ikävää. Ensi päivinä väsyin kuin rätti...On kurjaa, kun ihmistä pidetään kuin vankia...Kyllähän ne päivät sentään täälläkin kuluvat, mutta vihaksi tämä pistää. **Kuluttaa aikaa hommassa, joka on täynnä turhanpäiväistä...En ole elämässäni vielä niin ikäviä päiviä viettänyt kuin täällä**” (116).*

*”Isänmaalliset puheet Tiililä koki ongelmallisiksi. Hän kirjoitti kammoavansa **”isänmaallis-kristillisiä puheita, joissa täytyi puhua kauniita sanoja jumalattomille ihmisille**” (120).*

*”Tiililä pyrki puheissaan konkreettiseen parannussaarnaan...**Tiililä varoitti, ettemme pelastu kasteen, rippikoulun tai kirkossa käymisen perusteella. Ihmisessä tulee tapahtua jotain sisäisesti**” (120).*

*”Mitä Tiililä sitten oli oppinut **”katsomaan uudelta kannalta”?** Ensiksikin hän toisti usein, että armeijassa **oli harvinaiset mahdollisuudet hengelliseen työhön**. Missään muualla ei ollut mahdollista saada nuoria miehiä Jumalan sanaa kuulemaan niin kuin sotaväessä. Toinen ainutlaatuinen mahdollisuus sisältyi henkilökohtaisiin suhteisiin. **”Ja missä ovat paremmat tilaisuudet persoonalliseen työhön kuin täällä sairastuvalla tai loikoessani poikien kanssa nurmikolla - tai ratsastamassa, urheilussa, pesäpallossa, kaikessa tuossa, mikä vie minut toisten kanssa yhteen**” 121).*

*”Kovin sielunhoidolliseksi ja ihmishakuiseksi Tiililä ei itseään armeijasakaan kokenut eikä hänen ystäväpiirinsä ilmeisesti nytkään muodostunut kovin suureksi, mutta **jotakin uutta hän kuitenkin ihmisten kohtaamisesta oppi, ja iloitsi siitä**” (123).*